דברים

א. אין סיום הסדרה דערציילט משה רבינו אַז ער האָט געגעבן צו בני ראובן און בני גד [1] „מערער אשר על נחל ארנון וגו׳" [2], און אַז ער האָט זיי באַפוילן אַז ניט נאָר זאָלן זיי אַריבערגיין דעם ירדן צוזאַמען מיט זייערע ברידער אינצונעמען ארץ־ישראל אויף דער מערב־זייט פון ירדן, נאָר נאָך מער „חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל" [3], אַז זיי זאָלן אין מלחמה גיין די ערשטע, פאַר אַלע אַנדערע אידן.

שטעלט זיך רש״י אויף די ווערטער „לפני אחיכם" און איז מפרש: „הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם (זיי זיינען געגאַנגען פאַר די [אַנדערע] אידן אין מלחמה, ווייל זיי זיינען גע־ווען גבורים און די פיינט [פלעגן] פאַלן פאַר זיי) שנאמר [4] ושרף זרוע אף קדקד".

בהשקפה ראשונה זעט אויס אַז די שאלה ווועלכע עס שטעלט זיך אין פסוק, ווועלכע רש״י באַווארנט מיט זיין פירוש, איז: פאַרוואָס האָט זיי משה אַנגעזאָגט צו גיין „לפני אחיכם". דאָס וואָס ער האָט זיי אַנגעזאָגט אַריבער־צוגיין דעם ירדן — איז פאַרשטאַנדיק.

1) שהם העיקר בכל הענין ובכלל „ב־תחילה לא באו לפניו שבט מנשה כו׳ וטעם ולחצי חלק כו׳ עשירית השבט בלבד כו׳" (רמב״ן מטות לב, לג). וכבר העירו מירו־שלמי ביכורים (פ״א ה״ח). וראה ג״כ חזקוני וצרור המור (מטות שם). וראה לקו״ש חכ״ח ע׳ 210 ואילך.

2) דברים ג, יב.

3) שם ג, יח.

4) ברכה לג, כ.

ווי ער זאָגט פריער אין פרשת מטות: „האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה" — עס האָט דאָך ניט קיין אַרט אַז אַנדערע אידן זאָלן קעמפן און זיי זאָלן זיצן במנוחה. אָבער פאַרוואָס זיי־נען זיי מחויב צו גיין אין מלחמה די ערשטע? צי דען ווייל זיי באַקומען זייער חלק אין עבר הירדן מזרחה דאַרפן זיי זיך איינשטעלן אין סכנה מער פון אַלע אַנדערע אידן? אויף דעם זאָגט רש״י, „הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה לפי שהיו גבורים כו׳", אַז די נויטוועندיקייט פון זייער גיין למלחמה „לפני ישראל" איז איבער דעם וואָס זיי זיינען געווען גבורים און די אויבים זיינען געפאַלן פאַר זיי.

וואו געפינט מען אַז „גבורים היו ואויבים נופלים לפניהם"? זאָגט רש״י „שנאמר ושרף זרוע אף קדקד", אַז אַזוי שטייט בפירוש אין פסוק, אַז מיט איין קלאַפ האָבן זיי אָפגעהאַקט די האַנט מיטן קאָפּ פון דעם שונא [5]. און כאָטש אַז אָט דער פסוק שטייט נאָר ביי בני גד, ניט ביי בני ראובן — זיינען די בני ראובן דאָ געווען שפל צו די בני גד [6]. און ווי מען געפינט פריער אין

5) לב, ו.

6) גו״א כאן.

7) פירש״י ברכה שם.

8) ולכן דוקא בבני גד נאמר (ברכה לג, כא) „ראשי עם — הם היו הולכים לפני החלוץ כו׳" — אף שגם בני ראובן הלכו עמהם (ראה ראב״ע שם).

ומ״ש רש״י כאן „לבני ראובן וגד הי׳ מדבר" — כוונתו לשלול את שאר בנ״י (כב־מפרשי רש״י כאן). ומה שהקדים ראובן לגד — הוא מפני שבנתינת משה קדם ראובן כי הוא הבכור.

פֿרשת מטות [9] אַז דער פסוק איז מקדים די בני גד פֿאַר די בני ראובן [10], סיי אין זייער בקשה צו געבן זיי עבר הירדן, סיי אין דעם תנאי וואָס משה האָט מיט זיי אויסגענומען [11].

ב. לויט דעם פֿירוש [אַז רש"י קומט דאָ מפרש זיין בלויז דעם טעם פֿאַרוואָס זיי זאָלן גיין "לפני אחיכם"], איז אָבער ניט מובן:

א) פֿריער אין פֿרשת מטות [12], וואו עס ווערט דערציילט אַז די בני גד ובני ראובן האָבן געזאָגט "ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל", איז רש"י מפרש "מתוך שגבורים היו שנאמר וטרף זרוע אף קדקד". האָט דאָך שוין רש"י מפרש געווען דעם טעם פון דעם וואָס זיי דאַרפן גיין די ערשטע, און משה דאָ דערציילט איבער די פֿאַסירונגען פון פֿרשת מטות — טאָ וואָס דאַרף עס רש"י מפרש זיין דאָ נאָכאַמאָל [13]?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: לאחרי וואָס רש"י איז מפרש דאָרטן דעם טעם פון דעם וואָס די בני גד ובני ראובן האָבן זיך אַליין אָנגעשלאָגן צו גיין "לפני בני ישראל" איז רש"י ממשיך "ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל". איז דאָך פֿאַרשטאַנדיק, אַז "מתוך שגבורים היו" איז אָ טעם ניט נאָר אויף דעם וואָס די בני גד ובני ראובן האָבן זיך אָנגעשלאָגן צו גיין "לפני בני ישראל" אויך דעם וואָס "משה חזר ופירש להם את הדברים". טאָ וואָס דאַרף דאָ רש"י מפרש זיין דעם טעם נאָכאַמאָל?

ב) וואָס דאַרף רש"י שרייבן "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה"? ס'איז דאָך גענוג ער זאָל אָנהויבן זיין פֿירוש גלייך מיטן טעם "לפי שהיו גבורים כו'"?

ג) וואָס איז רש"י מוסיף מיט די ווערטער "ואויבים נופלים לפניהם": בשעת מען רעדט וועגן מלחמה און מען זאָגט אַז "היו גבורים" איז דאָך שוין ממילא פֿאַרשטאַנדיק אַז אויבים נופלים לפניהם. אַנדערש זיינען זיי דאָך קיין גבורים ניט. וואָס דאַרף עס רש"י אויסטייטשן בפירוש?

ד) וועלן רש"י געפינט שוין יע פֿאַר נויטיק צו מוסיף זיין "ואויבים נופלים לפניהם", האָט ער דאָס געדאַרפט זאָגן אין פֿרשת מטות, וואו עס שטייט דעם ערשטן מאָל אַז די בני גד ובני ראובן זיינען געגאַנגען די ערשטע למלחמה. אין פֿרשת מטות אָבער איז רש"י מפרש נאָר "מתוך שגבורים היו", און ער איז ניט מוסיף "ואויבים נופלים לפניהם". דוקא אין אונזער סדרה וואו דער ענין ווערט געזאָגט צום צווייטן מאָל, איז רש"י מוסיף "ואויבים נופלים לפניהם"?

ג. דעם עצם ענין וואָס רש"י באַנוגנט זיך ניט מיט "שהיו גבורים" און איז מוסיף "ואויבים נופלים לפ-

---

9) לב, ב ואילך (וראה רמב"ן שם לב, ב. בעה"ט לב, א).

10) אף שראובן הי' גדול מגד. שלכן בכל מקום, וגם בפרשה זו עצמה בתחלתה, מקדים הכתוב ראובן לגד.

11) ולהעיר אשר בעברם את הירדן הקדים ראובן לגד הן בכתוב (יהושע א, יב. ד, יב. ובקאַפּיטל כב) והן בפירש"י במטות (לב, יז). וי"ל.

12) לב, יז.

13) ראה רש"י ואתחנן (ה, ז) עשה"ד כבר פֿירשתים. אלא ששם — ע"ד פרשה שלימה.

ניהם", קען מען מסביר זיין בהקדים נאך א קשיא:

פריער אין פרשת ויחי[14] שטייט "ידך בעורף אויביך גו' גור ארי' יהודה גו'", איז פון דעם וואס יהודה ווערט פארגליכן צו אן ארי', מלך שבחיות[15], משמע אז יהודה איז געווען דער שטארקסטער פון אלע שבטים. פרעגט זיך די שאלה: פארוואס האט משה אנגעזאגט אז בני גד (און בני ראובן) זאלן גיין די ערשטע למלחמה, און ניט בני יהודה?

לכאורה קען מען פארענטפערן אז די גבורה פון שבט יהודה איז ערשט געווארן בימי דוד, ווי רש"י איז דארט מפרש "ידך בעורף אויביך — בימי דוד כו'"; "גור ארי' — על דוד נתנבא כו'", און אז אין די פריער־דיקע זמנים זיינען בני גד געווען די שטארקסטע — קען מען אזוי ניט זאגן, ווייל

א) אין די סיפורים וואס מלמדים אין חדר דערציילן זייערע תלמידים איז מודגש אז יהודה איז געווען דער שטארקסטער צווישן אלע בני יעקב און אויך אז דער שבט יהודה איז געווען דער שטארקסטער צווישן אלע שבטים מקדמת דנא. און ווי־באלד אז אזוי איז עס מקובל ביי חדר־אינגלעך מדור דור, איז געווייס אז דאס איז מתאים מיט פשוטו של מקרא. ובפרט אז ער איז דאך געווען דער מרובה באוכלוסין פון יוצאי צבא בישראל — מער פון אלע שבטים — כמפורש אין פ' פינחס[16] (און אויך פריער — אין פ' במדבר[17]).

ב) אין פרשת ויגש[18] ברענגט רש"י צוויי דיעות בנוגע גד (יעקב'ס זון, ניט דער שבט), צי ער איז געווען פון די גבורים אדער פון די חלשים. אבער בנוגע יהודה זאגט רש"י בפשיטות — לויט ביידע דיעות — אז ער איז געווען פון די גבורים. און עס איז משמע בכמה מקומות — אויך בדרך הפשט ובפרש"י — אז די אייגענשאפטן פון יעקב'ס זין און פון די שבטים וואס זיינען ארויסגעקומען פון זיי — זיינען די זעלבע[19].

איז פארוואס־זשע זיינען טאקע די בני יהודה ניט געגאנגען די ערשטע אין מלחמה?

איז דעריבער רש"י מוסיף "אויבים נופלים לפניהם", אז בני גד האבן געהאט א באזונדערע מעלה, אזא וואס אפילו בני יהודה האבן זי ניט געהאט — וואס "אויבים נופלים לפניהם":

---

14) מט, ח־ט.
15) חגיגה יג, ב. מדרש תהלים כב, כח.
16) כו, כב.
17) א, כו.

18) מו, ב. ומדהקדים רש"י הפי' הגד גבור — מוכח שזהו קרוב יותר ל"פשוטו של מקרא" (וי"ל שרש"י עצמו מפרש שם הטעם — דיהודה מוכיח). וי"ל הגם חלוצים תעברו שבענינו — שגד (ולא ראובן) הוא העיקר — מוכיח כן.

מפירש"י ברכה (לג, יח) אין להוכיח שס"ל — במסקנא — שגד הי' מהחלשים, כי לפעמים רבות דרכו של רש"י, כשמביא כמה פירושים, לפרש אח"כ לפי פירוש אחד בלבד — ואין זה מפני שמכריע כפירוש זה, כ"א (ברובא דרובא) מפני שלפירוש השני — הכתוב מובן בפשטות.

ובנד"ד — להעיר שבפירש"י שבפ' ויגש (שם) מסיים: ובברייתא דספרי שנינו בה בוזאת הברכה כו' (כפי' השני) — [דמזה מובן דבפ' ויגש יש לפרש בשני האופנים, אבל בוזאת הברכה רק כפי' השני. — והקושיא דחלוצים תעברו י"ל דבזה הי' חילוק בין גד בן יעקב לבני גד]. כן מדגיש שם שהיא אגדת א"י אבל בגמרא בבלית שלנו כו'. ואכ"מ. (נת' בארוכה בלקו"ש חט"ו ע' 391 ואילך).

19) לדוגמא: פרש"י ויצא כט, לה.

אויף יהודה'ן שטייט [20] „ידך בעורף אויביך", אז די בני יהודה האבן גע־שלאגן די אויבים אין זייער עורף, הייסט עס דאך אז די אויבים זיינען אנטלאפן פון די בני יהודה, וואס דערייבער זיינען זיי געווען מיטן עורף צו די בני יהודה [21].

איז כאטש טאקע אז בנוגע כיבוש הארץ איז קיין נפ"מ ניט צי מען הרג'עט די שונאים צי זיי אנטלויפן: ווי ס'זאל ניט זיין קען מען פארנעמען זייער לאנד — איז אבער ביי מלחמת שבעה עממין פאראן דער ציווי „לא תחי' כל נשמה" [22], און בשעת די שונאים אנטלויפן איז דאך מעגלעך אז מען זאל ניט קענען מקיים זיין דעם דאזיגן ציווי, ווארום אפילו אז מען קען זיי שפעטער נאכלויפן און כאפן זיי, האבן זיי בינתיים א מעגלעכ־קייט צו מאכן עפעס אן ערמה, וואס זאל ניט דערלאזן צו הרג'ענען זיי, ווי עס האבן געטאן די גבעונים [23].

דערייבער האט זיך געפאדערט אז די ערשטע צו גיין אין מלחמה זאלן זיין בני גד, וואס זייער מעלה איז „ואויבים נופלים לפניהם", זיי האבן גלייך אויפן ארט דער'הרג'עט די אויבים, ווי רש"י ברענגט דעם פסוק „ושרף זרוע אף קדקד", אז גלייך מיטן ערשטן קלאפ האבן זיי אראפגעהאקט (ניט בלויז די האנט נאר אויך) די קאפ [24]. און דוקא דורך זייער גיין בראש איז מען געווען זיכער מיטן קיום הציווי לא תחי' כל נשמה.

עס בלייבט נאך אבער צו פארשטיין: פארוואס שרייבט רש"י „ואויבים נופ־לים לפניהם" אין אונזער פסוק, וואו דער ענין רעדט זיך צום צוויטן מאל, און ניט פריער אין פרשת מטות, וואו דאס ווערט דערציילט תחילה?

ד. נאך א שינוי אין רש"י'ס פירוש דא לגבי זיין פירוש אין פרשת מטות, און נאכמער פון א שינוי סתם — דא איז רש"י מפרש פאראקערט פון דעם וואס ער איז מפרש פריער:

אין פרשת מטות [25] איז רש"י מפרש „בראשי גייסות", וואס דאס מיינט, אז ס'איז ניט געווען קיין באזונדער גיים וצבא פון בני גד ובני ראובן, נאר אז אין די גייסות פו אידן זיינען זיי, די בני גד ובני ראובן, געגאנגען בראש. דאקעגן אין אונזער סדרה זאגט רש"י

---

20) ויחי מט, ח.

21) וכפירוש המצודת דוד עה"פ (ש"ב כב, מא — פסוק המובא בפירש"י ויחי שם) ואויבי תתה לי עורף „כי ינוסו ויהפכו לי עורף".

22) שופטים כ, טז. והתלמיד יודע כבר מציווי שבפסוק זה, כי הובא בפירש"י בהר כה, מד.

23) יהושע ס, ד ואילך. וראה בפירש"י עה"ת נצבים כט, יו"ד שכן עשו כנענים בימי משה.

24) ובזה יומתק מה שרש"י מביא כאן את הפסוק „וטרף זרוע אף קדקד" * — אף שכתב כבר הוכחה זו בפרשת מטות (ואין לומר, שרש"י כופל זאת לפי שחושש שהתלמיד שכח מה שלמד מקודם — כי לפי"ז הוצרך להוסיף גם תיבת „בגד") — כי הוכחת רש"י מהפסוק „וטרף זרוע אף קדקד" בפרשת מטות הוא, אשר „גבורים היו"

[ומה שמביא גם התיבות „אף קדקד" (ואינו כותב „וטרף וגו' ") — כי באם היו טורפים רק זרוע, אין זה סימן זאת לגבורה ואדרבה — הרי הנטרף יכול לטרוף אח"כ קדקד הטורף]

ולכן מביא בפרשתנו עוד פעם פסוק זה להוכיח (גם) אשר אויבים נופלים לפניהם (ולא שנסו מפניהם), כנפנים.

---

*) מה שרש"י כופל „שהיו גבורים" — מובן עפ"י מ"ש להלן סעיף ו.

„הולכים לפני ישראל למלחמה" — אַז דער גאַנצער חלוץ, די פאָדערשטע מיליטער־אָפּטיילונג, איז געווען פון בני גד ובני ראובן[25].

אָט־דער שינוי ערקלערט אונז וואָס רש"י הויבט אָן זיין פּירוש ניט מיט „לפי שהיו גבורים" נאָר מיט „הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה", ווייל רש"י גיט דאָ צו פאַרשטיין ניט בלויז דעם טעם, פאַרוואָס זיי זיינען געגאַנגען „לפני אחיכם", נאָר ער איז אויך מפרש דעם טייטש און מיין דער־פון, אַז דער גאַנצער ערשטער גייס איז געווען פון בני גד ובני ראובן.

אָבער פאַרוואָס איז טאַקע רש"י מפרש דעם „לפני אחיכם" פון אונזער פּסוק אַנדערש — און בסתירה — פון זיין פּירוש אין פּרשת מטות?

ה. איז דער ביאור אין דעם:

אינעם וואָרט „לפני" זיינען פאַראַן צוויי פּירושים: (א) „לפני" — פריער, פאַר אַנדערע. אַז דער וואָס איז „לפני" איז אָפּגעטיילט פון די אַנדערע; ער גייט פאַר זיי. (ב) „לפני" — פון פאָ־רענט, דער „פני" פון די וואָס גייען מיט אים מיט: ער איז ניט אָפּגע־טיילט פון זיי אַלס אַן ענין בפני עצמו, נאָר ער איז דער „פני" דער פאָרנט זייערער. ווי דער פּנים פון אַ מענטשן, וואָס איז ניט קיין דבר בפני עצמו, נאָר ער איז דער טייל פון מענטשן וואָס געפינט זיך פון פאָרנט[26].

בכדי צו וויסן וואָס עס מיינט „לפני" (צי אין דעם זין פון פריער צי אין דעם זין פון פני) דאַרף מען זען וואָס עס שטייט נאָכן וואָרט „לפני", אַף וואָס דער „לפני" באַציט זיך. אויב דער וואָס געפינט זיך „לפני" איז אַ טייל פון די וואָס ער באַציט זיך אויף זיי, איז דאַן מובן אַז מיט „לפני" ווערט געמיינט אַז ער זאָל זיין זייער פני. אויב אָבער דער צו וועמען ער באַציט זיך איז אַזאַ וואָס ער — ווער ס'געפינט זיך לפני — איז אָפּגעטיילט פון אים, דאַן מוז דער וואָרט „לפני" מיינען, אַז ער זאָל זיין פריער פאַר יענעם.

און דעריבער, אין פּרשת מטות וואו עס שטייט „לפני בני ישראל" — ווי־באַלד אַז די בני גד ובני ראובן זיינען דאָך אויך אַ טייל פון „בני ישראל", איז דאָרט דער פּירוש (ניט פאַר זיי, נאָר) דער פני פון בני ישראל. לערנט דעריבער רש"י „בראשי גייסות", אַז אין די גייסות פון בני ישראל זיינען די בני גד ובני ראובן געווען (דער „פני" און) די ראשים[27].

דאַקעגן אין אונזער פּסוק, וואו עס שטייט „לפני אחיכם", וואָס דערמיט ווערן דאָך געמיינט בלויז די אחים

25) וכמפורש ביהושע — הובא בפירש"י מטות שם בהמשך להפסוק שמביא מפרשתנו — והחלוץ עובר* לפניהם.

*) בכמה דפוסים הנפוצים „הולך", אבל בדפוס שני דפרש"י (בדפוס ראשון כל ד"ה זה ליתא) וכת"י רש"י שתח"י (וכ"ה בבחיי כאן): והחלוץ עובר לפניהם (אלא שכנראה ה„בחור הזעצער" הגי' „הולך", כלשון הכתוב יהושע ו, יג. ולא הרגיש שעפ"ז יוקשה למה לא הביא רש"י מפסוק ט' שלפנ"ז). ומה שרש"י משנה מלשון הכתוב — נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ מטו"מ תשכ"ט. וראה לקמן ע' 34 הערה 7.

26) להעיר מפירש"י: בראשית (מו, כח) „לפניו קודם שיגיע לשם" — מודגשת הר־חקה; שמות (יז, ה) „לפני העם וראה כו'" — מודגש הקירוב.

27) וע"ד פירש"י (וג"כ בנוגע למלחמה) יצא לפניהם כו' יוצא בראש כו' (פנחס כז, יז).

— די אַנדערע שבטים, איז וויבאַלד אַז די בני גד ובני ראובן זיינען ניט קיין טייל פון „אחיכם", מוז מען דאָ לערנען „לפני אחיכם" פאַר אייערע ברידער. לערנט דעריבער רש"י „הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה", אַז דער חלוץ (די גאַנצע פלוגה) פון בני גד ובני ראובן איז געגאַנגען פאַר אַלע אַנדערע אידן[28].

ו. עפ"י הנ"ל וועט מען פאַרשטיין נאָך אַ שינוי אין רש"י'ס פירוש פון אונזער פסוק לגבי זיין פירוש אין פרשת מטות: אין אונזער סדרה זאָגט רש"י „לפי שהיו גבורים", דער „שהיו גבורים" איז דער טעם אויף זייער גיין „לפני אחיכם". אין פרשת מטות אָבער זאָגט רש"י „מתוך שגבורים היו" — אַז מצד דעם וואָס זיי זיינען געווען גבורים האָבן זיי געקענט פאַרלייגן אַז זיי זאָלן גיין די ערשטע און אַז זייער פאַרשלאָג זאָל נתקבל ווערן (וואָרום פשוט, אַז ווען זיי וואָלטן ניט געווען קיין גבורים, וואָלט מען זיי ניט צוגעלאָזן אַז זיי זאָלן גיין בראש המלחמה). וואָס איז אָבער דער טעם פון זייער וועלן גיין אין מלחמה די ערשטע — זאָגט ניט רש"י.

איז דער ביאור אין דעם:

אין פרשת מטות[29] ווערט דערציילט, אַז די בני גד ובני ראובן זיינען געקומען צו משה'ן און געזאָגט „אל תעבירנו את הירדן", און אַז אויף דעם האָט זיי משה געענטפערט „האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה, ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבור אל הארץ גו'" (צי דען וועלן אייערע ברידער גיין קעמפן און איר וועט זיצן דאָ? פאַרוואָס זאָלש איר אָפּקערן די האַרץ פון די אידן פון אַריבערגיין צו דער לאַנד גו'). דאָן שטייט אַז אויף די רייד פון משה'ן האָבן זיי געענטפערט: אדרבה, ניט נאָר וועלן מיר גיין למלחמה גלייך מיט אַלע אידן, נאָר נאָך מער „נחלץ חשים לפני בני ישראל".

איז דאָך דער טעם פון זייער זאָגן אַז זיי וועלן גיין לפני בנ"י, איז מובן פון דעם המשך הענינים וואָס אין דער פרשה גופא: וויבאַלד אַז פריער האָבן זיי געזאָגט „אל תעבירנו את הירדן"

[ובפרט נאָך אַז זייער ניט וועלן גיין אין ארץ ישראל איז געקומען פון זייערע עלטערן — ווי משה האָט זיי געזאָגט „כה עשו אבותיכם"[30] — דלכאורה מאי נפקא מינה ווער עס האָט געטאָן? (און אַזוי אויך נאָכדעם „קמתם תחת אבותיכם גו'"[31]) — וואָס „האב מוריש לבנו"[32]]

איז ווען זיי וואָלטן געגאַנגען במלחמה צוגלייך מיט אַלע אידן, וואָלט עס נאָך קיין ראי' ניט געווען אַז זיי האָבן עוקר מן השרש געווען בא זיך[33] דעם ענין וואָס איז געקומען

28) ועפי"ז יומתק מה שרש"י שטעלט זיך על „לפני אחיכם", ובפרשת מטות — על „לפני בני ישראל".

29) לב, ה ואילך.

30) שם, ח.

31) שם, יד.

32) ראה עדיות פ"ב מ"ט ובפיה"מ להרמב"ם שם. וגם בפשטות מובן שתכונות וטבעי הבן באים בירושה מהאבות — שזהו הטעם בפשטות ד„לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני גו'" (ח"ש כד, ג).

33) ובזה יומתק סדר הטענות (במטות שם) מן הקל אל הכבד: א) (לא חוטאים ולא מחטיאים, בכ"ז) האחיכם יבואו גו'; ב) ולמה תניאון גו' — וכפירש"י שם (לב, ז) „שיהיו סבורים שאתם יראים כו'" (לא חוטאים, אבל מחטיאים). ג) כה עשו אבותיכם (שהיו „יראים" והאב מוריש לבנו — חוטאים) גו' ויניאו גו' (ודאי שיחטיאו ולא רק חשש).

פון „אבותיכם“ [34]. ועל אחת כמה וכמה אַז זיי וואָלטן דערמיט ניט געקענט אַראָפנעמען אַזאַ תנועה ביי אַנדערע אידן, וואָס האָבן געקענט טראָכטן אַז די בני גד ובני ראובן האָבן מורא צו גיין אין מלחמה (וואָרום מ׳האָט געקענט מיינען אַז זייער שפּעטערדיקער מסכים זיין יע צו גיין למלחמה איז בלויז געקומען ווי אַ הכרח פון דער סברא וטענה „האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה“); בשעת אָבער די בני גד ובני ראובן האָבן זיך אונטערגענומען דעם קצה ההפכי [35] — „נחלץ חשים לפני בני ישראל“ — האָבן זיי דערמיט מבטל געווען די גאַנצע תנועה סיי ביי זיך און סיי ביי אַנדערע אידן.

און היות ווי פון המשך הפסוקים אַליין איז שוין מובן דער טעם פון זייער וועלן גיין אין מלחמה די ערשטע — דאָרף דאָרט רש״י ניט שרייבן קיין אַנדערע טעמים. און דאָס וואָס רש״י זאָגט דאָרט „מתוך שגבורים היו“ איז (כאמור לעיל) — ווייל ווען זיי וואָלטן ניט געווען קיין גבורים, וואָלטן זיי ניט געקענט פאָרלייגן צו גיין די ערשטע. וואָרום אויב די וואָס גייען למלחמה פאָראויס זיינען ניט קיין גבורים, טויג עס אינגאַנצן ניט פאַר נצחון המלחמה. ואדרבה, דער קלקול וואָס קען אַרויסקומען ווען חלשים גייען בראש הצבא איז פיל גרעסער פון דעם קלקול וחשש פון „ולמה תניאון“ דורך דעם וואָס זיי וועלן ניט אַרויסוויזן דעם קצה ההפכי פון „ואתם תשבו פה“ (כאָטש אַז בפועל גייען זיי יע אויף מלחמה).

בשעת עס קומט אָבער צו אונזער סדרה וואו עס שטייט „ואצו אתכם גו׳ חלוצים תעברו לפני אחיכם“ — אַז משה האָט זיך ניט באַנוגנט מיט זייער וועלן גיין בראשי גייסות [אעפ״י אַז אויך דורך דעם זיינען זיי עוקר דעם „ולמה תניאון“], נאָר ער האָט זיי אַנגעזאָגט אַז די גאַנצע פאָדערשטע פלוגה זאָל זיין צוזאַמענגעשטעלט פון זיי (אעפ״י אַז פריער האָט משה מסכים געווען צו זייער וועלן גיין „לפני בני ישראל“ [36]), ווערט דאָך די שאלה: פאָראויאָס איז ניט גענוג אַז זיי וועלן גיין בראשי גייסות (ובפרט נאָך אַז פריער אין פרשת מטות האָט משה פון זיי ניט געפאָדערט מערער)?

אויף דעם ענטפערט רש״י „לפי

---

34) ברמב״ן שם „משה חשד אותם . . ולכן ענו אותו חלילה שגירא מהם אבל נעבור חלוצים כו׳“. ומשמע מדבריו שגם בתחילה רצו לעבור את הירדן. אבל בפשטות, קשה לומר שמשה לא הבין כוונתם, ומסתבר שבתחילה, קודם שאמר להם משה האחיכם יבואו למלחמה גו׳, לא רצו לעבור את הירדן (ראה גם אוה״ח שם, שמטעם זה אמרו „הארץ אשר הכה ה׳“).

35) ראה רמב״ם הל׳ דיעות פ״ב ה״ב. שו״ע אדה״ז סקנ״ו ס״ג (ועפ״מ״ש בשו״ע שם יתורץ חלק מקושיות הלח״מ שם).

36) ואין להקשות ממ״ש „ואצו אתכם בעת ההיא גו׳ לפני אחיכם“ — כי הכוונה ב„ואצו גו׳ בעת ההיא“ הוא אשר אז צוה להם בכללות. אבל „לפני אחיכם“ הוסיף כשאמר משנה תורה.

ומה שרש״י כותב „ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים כו׳“, כוונתו הוא רק לכללות הענין, ובכדי באַוואָרענען הקושיא על פירש״י ממש״נ במענת משה ע״ז „לפני ה׳“ ולא שילכו הראשונים, ועל זה מביא רש״י שבפ׳ דברים פירש (ולא אמר או כיו״ב) משה את דבריו „לפני ה׳“ שאמר בעת ההיא שהכוונה בזה הוא — חלוצים תעברו גו׳ שילכו ראשונים.

מה שהוזקק רש״י לפרש ב„לפני בני ישראל“ (שאמרו ב״ג וב״ר) שגם משה צוה להם כן, ושקיימו תנאם — נתבאר בארוכה בשיחת ש״פ מטו״מ תשכ״ט.

שהיו גבורים" — אז דאס וואס די בני גד האבן געדארפט גיין די ערשטע איז עס ניט בלויז אויף אויסצורייסן די נטי' פון ולמה תניאון, נאר אויך ווייל דער נצחון המלחמה פאדערט אז די ערשטע זאלן זיין גבורים. און פאר דעם צוועק מוז די גאנצע ערשטע פלוגה זיין פון גבורים.

ז. עפי"ז איז אויך פארשטאנדיק וואס דוקא אין אונזער פסוק איז רש"י מוסיף "ואויבים נופלים לפניהם", ווייל וועז ניט די דאזיגע הוספה שטעלט זיך א קשיא אויף רש"י'ס טעם "לפי שהיו גבורים":

וויבאלד אז משה האט געוואלט באוואפענען דעם נצחון המלחמה דורך צונויפשטעלן די ערשטע פלוגה פון נאר גבורים, וואלט דאך בעסער געווען אויב אז די דאזיגע פלוגה זאל באשטיין פון בני יהודה?

אין פרשת מטות קען מען ניט פרעגן פארוואס מען האט ניט אויסגעשטעלט אז די בני יהודה זאלן זיין בראשי גייסות — ווייל דארט געפינט מען נאר אז מען האט געוואלט אז בני גד זאלן גיין בראש (כדי צו עוקר זיין דעם חשש פון יראים און תניאון), מען מוז אבער באוואפענען וויי רש"י זאגט "מתוך שגבורים היו" — ווייל אויב זיי וואלטן געווען ניט קיין גבורים וואלט זייער גיין בראש המלחמה געשאדט צום נצחון. משא"כ אין אונזער סדרה וואו עס ווערט דערציילט — כפרש"י — אז זיי גייען לפני — לפי שהיו גבורים, אז מ'האט געוואלט האבן בדוקא גבורים, וואלט דאך געווען בעסער לכאורה אז די ערשטע פלוגה זאל באשטיין פון בני יהודה? לכל הפחות — צוזאמען מיט בני יהודה?

אויף דעם ענטפערט רש"י "ואויבים נופלים לפניהם" — אז בני גד האבן געהאט א מעלה אפילו אויף בני יהודה: זייער גיין בראש האט געמאכט זיכער אז מען וועט מקיים זיין דעם ציווי "לא תחי' כל נשמה", כנ"ל ס"ג.

ח. מ'דארף נאך אבער פארשטיין: פארוואס טאקע בתחילה בעת משה האט אויסגערעדט זיין תנאי מיט בני גד און בני ראובן (אין פרשת מטות) האט ער מסכים געווען אז זיי זאלן גיין בראשי גייסות, און דערנאך, וועז משה האט איבערגעזאגט משנה תורה, ערשט דאן האט ער מוסיף געווען אז זיי זאלן גיין "לפני אחיכם": אויב דער נצחון המלחמה פאדערט אז די גאנצע ערשטע פלוגה זאל זיין פון גבורים — פארוואס איז פריער געווען געגוג אז זיי זאלן גיין בלויז "בראשי גייסות"?

מוז מען זאגן, אז בינתיים (צווישן דעם מתנה זיין מיט די בני גד און בני ראובן ביז צו דער צייט פון ר"ח שבט וועז משה האט געזאגט משנה תורה) איז געשען א געווישער ענין, וואס האט געבראכט משה'ן צום מוסיף זיין אז זיי זאלן גיין "לפני אחיכם". און דאס איז אזא דבר הפשוט, וואס דער "בן חמש למקרא" פארשטייט עס מעצמו און ס'איז ניט נויטיק אז רש"י זאל עס אים מבאר זיין.

ט. בשעת משה האט אויסגענומען זיין תנאי מיט בני גד ובני ראובן האט משה (און אזוי אויך אלע אידן [37] — כולל די בני גד ובני ראובן) געהאפט, אז דורך תפלה וועט ער קענען פועל'ן

---

37) וי"ל דבנ"י עוד ביתר שאת — ע"פ פרש"י האזינו לב, מח.

ער זאָל קענען אַרײַנגיין אין ארץ־ישראל [38]. וואָרום דורך זײַן געבן זיי דעם עבר הירדן אַלס זייַער חלק אין ארץ־ישראל [וואָס אויב נאָר זיי וועלן מקיים זײַן דעם תנאי וואָס משה האָט מיט זיי אויסגענומען, וועט דאָך אויס־קומען אַז משה האָט עס זיי געגעבן מלמפרע], קומט דאָך אויס אַז ער איז שוין אַריין אין אַ טייל פון ארץ־ישראל [39], ובמילא האָט ער געטראַכט אַז ס׳איז שוין מותר געווארן דער נדר [40] (ווייל נדר שהותר מקצתו הותר כולו [41]) אויך לגבי די אַנדערע טיילן פון ארץ־ישראל. און ווײַטער דורך זײַן נדר איז שוין מותר געווארן, וועט העלפן זײַן תפלה אויף מבטל זיין די גזירה [42].

אין פרשת דברים אַבער, בר״ח שבט, ווען משה רבינו האָט אָנגעהויבן זאָגן משנה תורה [43], איז ער שוין דאָן נצטווה געווארן — און פון דעם אויבערשטן אַליין (ניט דורך אַ נביא) — „אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה״ [44]. האָט ער דאָך שוין קלאָר געוואוסט אַז ער וועט אין ארץ ישראל ניט אַרײַנגיין (און ווי רש״י זאָגט [45] „שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה״), נאָר יהושע „הוא ינחיל אותם את הארץ״ [46].

און מצד אָט דעם דאָזיקן חידוש וואָס איז נתחדש געווארן אין דער צייט צווישן פרשת מטות און פרשת דברים אַז דער כיבוש הארץ וועט זיין זיכער דורך יהושע, האָט משה געדאַרפט מוסיף זיין „לפני אחיכם״.

יו״ד. דער כיבוש פון ארץ ישראל, ווי ער איז געווען (בפועל) דורך יהושע׳ן, איז געווען דורך אַ מלחמה באופן טבעי. משא״כ ווען דער כיבוש וואָלט געווען דורך משה׳ן, וואָלט עס געווען למעלה מהטבע, ווי אַלע מל־חמות וואָס דורך משה, און ווי דער־ציילט די ניסים שבהם — אין חומש ובפרש״י.

[ואפילו מלחמת עמלק וואָס איז געווען דורך יהושע — איז געווען — בחר לנו דורך „אנשי משה״, איז

38) ואף שבעת שהתנה עמהם, מנה עליהם את אלעזר ואת יהושע ואת ראשי אבות המטות (מטות לב, כח) — ואולי מצד הציווי (מסעי לד, יז) „אלה שמות האנשים אשר ינחלו וגו׳ ״ (באם ת״ל שהפרשיות הן שלא כסדרן) — הרי גם זה נכלל בה־גזירה שהתפלל עלי׳ לבטלה.

39) ועפ״ז מובן דיוק לשון רש״י (פנחס כו, יב) „כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן״ — ולא לארץ סיחון ועוג — כי באם לא הי׳ מנחיל את הארץ לב״ג וב״ר, הרי אינה מכלל ארץ ישראל, ובמילא אין זה שייך להנדר (כמ״ש בגור ארי׳ ר״פ ואתחנן).

וכן מוכח גם מסדר הכתובים (דברים ג, טו ואילך) „ולמכיר נתתי גו׳ ולראובני ולגדי נתתי גו׳״, ורק אחרי זה „ואתחנן גו׳ בעת ההיא״, לפי שדוקא אז דימה שהותר הנדר.

ומ״ש רש״י (ר״פ ואתחנן) „לאחר ש־כבשתי ארץ סיחון ועוג״ — יש לומר: התרת הנדר הוא ע״י כניסתו ל(חלק של) א״י, ולא ע״י שהנחיל אותה לישראל (ראה פירש״י פנחס שם „כיון שנכנס כו׳״. ולא כבפירוש הראשון, שמדבר בנוגע ל„הותרה הגזירה״ — „אותי צוה המקום להנחיל״). ומכיון שכניסתו היתה בעת הכיבוש (אף שרק אח״כ נעשית ארץ סיחון ועוג לא״י), כותב רש״י „לאחר שכבשתי כו׳״ (ואינו חש להדגיש „נחלת ב״ג וב״ר״ — כי פירש זה כבר בפ׳ פנחס).

40) פירש״י פנחס שם.

41) נדרים כה, ב. סו, א.

42) ראה גו״א וש״ח לפירש״י ואתחנן שם (ובארוכה — לקו״ש חכ״ד ע׳ 32 ואילך).

43) פרשתנו א, ג.

44) ואתחנן ג, כו. ומספר שם מה שהי׳ קודם ר״ח שבט.

45) שם, כח.

כאטש מען האט טאקע געדארפט נוצן א שווערד, ווי עס שטייט[46] "ויחלוש גו' לפי חרב", איז דאס געווען בלויז א קצת הכנה בדרך הטבע, אבער די מלחמה גופא האט זיך געפירט למעלה מהטבע דורך "כאשר ירים משה ידו" און נאכמער "לבטל כשפים"[47].

און אזוי איז אויך מפורש ביי דער מלחמה מיט הכנעני מלך ערד, אז במשך פון דער גאנצער מלחמה האט מען געפאנגען פון אידן בלויז איין שפחה, און אויך זי איז געווען א שבוי' — "וישב ממנו שבי" — וואס מען האט איר געפאנגען פריער פון זיי[48]. וואס דאס איז דאך למעלה מדרך הטבע לגמרי, וואהרום באופן טבעי, אפילו וועז מען קומט ארויס בנצחון גמור, איז לא ימלט אז עס זאל ניט שאטן עפעס אויך דעם צד המנצח[49]. וכמפורש אז וועז מען האט געזען נאך מלחמת מדין אז "לא נפקד ממנו איש" — איז "ונקרב את קרבן ה' "[50].

און דערפאר, איז בתחילה, וועז משה האט געמיינט אז די כניסה לארץ וועט זיין דורך אים און די מלחמה וועט זיך פירן למעלה מהטבע, האט ער דאן מסכים געווען אז בני גד ובני ראובן זאלן גיין נאר בראשי גייסות, ווייל אויך דאס איז שוין א הכנה בדרך הטבע[51]. וואהרום אויב נאר די ראשים זיינען גבורים פועל'ט דאס שוין אויף כל אנשי הגייס, ווייל דער עיקר איז צו מנצח זיין אין מבטל זיין דעם "כל התחלות קשות"[52] (וע"ד פתח ר' פלוני[53]).

בשעת אבער אז משה האט געווואוסט זיכער אז די כניסה לארץ וועט זיין דורך יהושע'ן און די מלחמה וועט זיך פירן בדרך הטבע, האט ער זיך ניט מסתפק געווען דערמיט וואס די ראשי גייסות וועלן זיין גבורים, נאר ער האט געוואלט אז די גאנצע ערשטע פלוגה זאל זיין פון גבורים.

(ועפי"ז קומט ארויס נאך א טעם אויף דעם וואס אין פרשת מטות זאגט ניט רש"י "ואויבים נופלים לפניהם": וועז די מלחמה וואלט זיך געפירט למעלה מהטבע, וואלטן די אויבים ניט געקענט אנטלויפן אויך וועז די בני גד וואלטן ניט פארמאגט די דאזיגע מעלה).

יא. אין פירש"י איז דאך פאראן אויך "יינה של תורה"[54]. איז מובן אז די צוויי ענינים אין "לפני" ווי בני גד ובני ראובן זיינען געגאנגען —

---

46) בשלח יז, יג.

47) שם יז, יא. פירש"י שם יז, ט.

48) חקת כא, א. פירש"י שם.

49) ואף שגם בכיבוש יריחו [אף שהי' ע"י יהושע] לא נהרג גם איש אחד — אי"ז נוגע לנדו"ד. כי הכיבוש הי' ע"י הארון ותקיעה בשופרות, ולא ע"י מלחמה כלל.

50) מטות לא, מט־נ.

51) ואף שגם אחרי שחשב משה שהותר נדרו הוצרך להתחנן בכדי לבטל את הגזירה, והרי הדבר מוטל בספק אם ימלאו את בקשתו (ואפילו בנוגע להנדר, כותב רש"י "כמדומה שהותר לי נדרי" (פנחס שם); "שמא הותר הנדר" (ר"פ ואתחנן)), בכל זה לא התנה תחלה שילכו לפני אחיכם, כי יוכל להוסיף זה לאחר הבירור. ובאם הי' עושה זאת מקודם, ה"ז היפך ענין הבטחון. וראה בס' החינוך מצוה תלא: כי הוא יענה כו'.

52) מכילתא (הובא בפירש"י) יתרו יט, ה. ובפרט עפמש"נ אם מזרע היהודים גו' החילות גו' לא תוכל ובפרש"י שם (מג"א ו, יג).

53) ראה אמ"ב שער הק"ש פנ"ז (נה, א). ד"ה כי כאשר השמים תרע"ח (ע' רפג).

54) היום יום ע' כה.

צי בראשי גייסות אדער אַלס פלוגה בפני עצמה — זיינען דאָס צוויי אופנים אין עבודת האדם, ווי צו כובש זיין דעם אויב — זה[55] היצה"ר:

דערמיט וואָס בני גד ובני ראובן זיינען געגאַנגען די ערשטע למלחמה (לויט ביידע אופנים הנ"ל), וואָס דאָס איז דאָך אַן ענין פון סכנה יתרה, מס"נ, האָבן זיי זיך אויסגעטיילט פון די אַנדערע אידן ההולכים במלחמה. ביי די אַנדערע אידן איז ניט געווען קיין ספעציעלע מס"נ — עיקר עבודתם איז געווען עפ"י טעם ודעת, עבודה דבחי' נר"נ; אָבער ביי בני גד ובני ראובן איז געווען די עבודה דמס"נ שלמעלה מהשכל, עבודה דבחי' חי' יחידה[56].

וואָס דאָס איז אויך וואָס ביי בני גד איז געווען "וטרף זרוע אף קדקד"[57],

55) ב"ר רפנ"ד.

56) ראה גם אוה"ת ויחי שפב, ב ה"שייכות דבני גד לחי' יחידה.

57) ע"פ משנ"ת בפנים יש לבאר גם בעומדת ה' מש"כ בהל' קטנות להרא"ש — הלכות תפלין (סט"ו — כהגירסא* שהובאה במעדני יו"ט שם) שמפני קיום מצות תפלין (שמגיחין על הזרוע והקדקוד) ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד**.

ומצוה וזכות לפרסם הלכה זו בין כל אנשי המלחמה וקרוביהם

*) שינוי בהלשון — לא בתוכן הענין.

**) שמזה מובן, אשר גם בבני גד, מה שהי' בהם "וטרף גו'" הוא מצד מצות התפילין שהיתה בידם. וכמפורש בכתבי ס"פ מטות וז"ל: "כי היו בטוחים בגבורתם וכחם בזכות המצוה שבידם, וכענין שדרשו רז"ל וטרף זרוע בזכות תפילין שבזרוע אף קדקד בזכות תפלין שבראש". וראה גם לקמן ע' 55 ואילך.

השייכות של תפלין לבני גד — יש להעיר: גד הוא אותיות ג' ד' (ראה אוה"ת ויחי שפב, ב ואילך ובהנסמן שם), ובתפלין

אַז מיט איין קלאַפּ האָבן זיי טורף געווען דעם זרוע האויב צוזאַמען מיטן ראש:

בשעת די מלחמה מיטן יצה"ר איז עפ"י טעם ודעת, קען מען ניט מבטל זיין אַלע זיינע כחות מיט איין קלאַפּ — אויף יעדער כח פאַדערט זיך אַ באַזונדער עבודה. בשעת אָבער מען גייט מיט מס"נ, מצד המקיפים חי' יחידה, איז ווייאַלד אַז אין מקיף איז נישט קיין התחלקות, איז במכה אחת הרג'עט מען אַוועק אַלע כחות פון דעם יצה"ר.

און נאָך אַ דיוק אין דעם: "וטרף זרוע אף קדקד" — פריער דעם "זרוע" און שפעטער דעם "קדקד". און נאָך מער: דער קדקד קומט דאָ נאָר בדרך טפל — אף קדקד:

בשעת די עבודה איז עפ"י שכל, הויבט מען אָן פריער מיט שכל שב־ראש (קדקד), און ער איז דער עיקר, און פון שכל קומט עס דערנאָך אַראָפּ אין מדות שבלב ביז אין מעשה בפועל (זרוע). בשעת אָבער מען גייט מיט מס"נ, איז דער עיקר דער פועל ממש, וואָרום כח המעשה דוקא דערנעמט דעם עצם[58], און פון דעם דערלאַנגט

וידידיהם וכל בנ"י — שליט"א — בכל מקום שהם*.

58) ויש לומר שזהו ג"כ מש"כ גבי גד "והוא יגוד עקב": שע"י העבודה בבחי' עקב — בחינה הכי אחרונה שבאדם, כח המעשה — באים לבחי' "והוא דא עתיקא" (ראה אוה"ת שם).

אמרו (זח"ג רע"מ רנד, ב וראה ג"כ שם רסב, ב): "שי"ן דתלת ראשין ושי"ן דארבע ראשין דתפילין כו'". (ולהעיר מסידור שער התפלין, שבזי' המוחין שבתפלין, בתחילה הם ג' ואח"כ נחלקים לד', עיי"ש).

***) וראה גם לקמן ע' 249, לקו"ש חי"ו ע' 277.

עס שפּעטער אויך אין שכל [59].

יב. דער תכלית איז דאָך אַז מען זאָל ניט פאַרבלייבן ביי מס"נ אַליין, נאָר אַז דער מס"נ זאָל דורכנעמען אויך די כחות פנימיים — איז אין דער פּעולה ווי דער כח המס"נ (בני גד ובני ראובן) ווירקט אויף נר"נ (די אַנדערע שבטים) זיינען פאַראַן צוויי אופנים:

א) ווי דער מס"נ איז מלובש אין כחות פנימיים, וע"ד המבואר בתניא [60] אַז דער קיום התומ"צ איז "תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו". איז דאָך דער עיקר עבודה שבזה — תורה ומצות, בחי' נר"נ. און דער זכרון המס"נ שמצד יחידה איז דאָמאָלס ניט קיין ענין בפני עצמו — ער איז דאָך ניט אויסן צו מעורר זיין מס"נ, דער מס"נ קומט בלויז בכדי אַרויסצוהעלפן אין דער עבודה פון תומ"צ [61].

נוסף צו דעם וואָס דער גאַנצער ענין המס"נ שבזה איז בשביל קיום התומ"צ — נר"נ, איז אויך דער זכרון המס"נ גופא פאַרבונדן מיט שכל (נר"נ). וואָס ער איז זיך מתבונן אַז מה דאָך ער איז גרייט למסור נפשו ממש, איז דאָך מכ"ש אַז ער דאַרף ברעכן די תאוות היצר, וואָס שבירת התאוות איז גרינגער פון יסורי מיתה ה' ישמרנו [62].

ב) ווי דער מס"נ איז אַן ענין בפני עצמו [63]. צי מס"נ בפועל, וועט עס האַנדלען זיך וועגן קידוש השם כפשוטו, צי מס"נ בכח, אַזוי ווי יו"כ צו נעילה וואָס מען דאַרף דאָך מעורר זיין דעם כח המס"נ, ניט (נאָר) בנוגע קיום התורה ומצות, נאָר (אויך וב־עיקר) — מס"נ מצד עצמו.

און אויך דער ענין פון מס"נ — כאָטש ער איז ניט מלובש אין כחות פנימיים — פועל'ט אויף אַלע כחות. כמבואר בתניא [64], אַז בשעת אַ איד קומט לידי נסיון בדבר אמונה בה' אחד, וואָס דאָן ווערט נתעורר זיין כח המס"נ, ווירקט עס בנוסף אויף אַלע זיינע (כחות, ביז צו די) לבושים מחשבה דיבור ומעשה.

און דאָס זיינען די צוויי אופנים ווי בני גד ובני ראובן זיינען געגאַנגען למלחמה:

בתחילת העבודה איז — "בראשי

---

59) להעיר מתורת הבעש"ט (סה"ש ש"ת ע' 133. הובאה בלקו"ש (כרך ב') ע' 299) שקדימת תש"י לתש"ר [זרוע ל־קדקוד — ראה לעיל הערה 57] מורה על מעלתם של מארי עובדין טבין, אנשים פשו־טים, שהם קודמים למארי השגה. עיי"ש. והרי ממעלת האנשים פשוטים הוא שבהם מתגלה פשיטות העצמות (כמבואר בלקו"ש שם ובכ"מ) ושבהם ישנו יותר כח המס"נ (כמבואר בסד"ה אני ישנה תש"ט ובכ"מ).

60) סספכ"ה.

61) ראה גם לקו"ש (כרך ד) ע' 1022. ובלקו"ש שם ואילך, שגם במס"נ ממש, כש־המס"נ הוא מדוד עפ"י ד"ת השו"ע, אינו אמיתית ענין מס"נ. עיי"ש.

62) תניא שם (לא, סע"ב ואילך).

63) ולא רק שאינה בשביל קיום התומ"צ ("בכל עת ובכל שעה" כשאינו צריך למס"נ בפועל), אלא שאינה גם פרט בהמצות הע"ז וג"ע ושפ"ד — דיהרג ובל יעבור. כ"א שהמס"נ היא למעלה מן השכל לגמרי. משא"כ כשהמס"נ הוא פרט בהמצות (שמקיים את המצות גם כשיהרג ע"ז). מכיון שכללות קיום התומ"צ הוא עפ"י טו"ד, גם קיומם באופן של מס"נ, אי"ז אמיתית הענין תבחי' יחידה. ועפ"ז תובן בעיית הש"ס (סנה' עה, ב. ולפי פירש"י וכו' — לא איפשיטא. ובא־רוכה בס' פרשת דרכים, דרך האתרים דרוש שני) אם בן נח מצווה על קדה"ש (וראה הערה בסה"מ תש"ט ע' 122 ואילך. לקו"ש חי"ב ע' 212 ואילך).

64) פי"ט. וראה גם קונט' העבודה ע' 323.

גייסות״: דער מס״נ איז ניט קיין ענין בפני עצמו, ער איז בלויז דער ״ראש״ וואָס פירט אָן מיט די כחות פנימיים. דערנאָך אָבער קומט מען צו אַ העכערע מדריגה — התעוררות בחי׳ חי׳ יחידה כמו שהם בפני עצמם — פלוגה בפני עצמה[65].

יג. די צוויי מדריגות זיינען ב־דוגמת די צוויי בחינות שלג און צמר וועלכע זיינען מבואר אין לקו״ת פון היינטיקער סדרה[66]:

ביידע — סיי ״שלג״ סיי ״צמר״ — זיינען למעלה מהשתלשלות. אָבער אעפ״כ איז דאָ אַ חילוק צווישן זיי: אין בחי׳ שלג איז פאָראָן קצת תערובת דין. וואָס דערפאָר איז יו״כ, וואָס אין אים איז מאיר בחי׳ שלג, וועלכע אָנ־געהויבן יום הדין והמשפט. משא״כ בחי׳ צמר איז אַ העכערע מדריגה, וואָס אין איר איז כלל ניטאָ קיין תערובת דין. וואָס דאָס איז מאיר בחג הסוכות.

איז די צוויי מדריגות הנ״ל — ״ראשי גייסות״ און פלוגה בפני עצמה — זיינען בדוגמת די צוויי בחינות שלג און צמר: ראשי גייסות — דוגמת שלג, און פלוגה בפ״ע — דוגמת צמר.

און דאָס איז אויך די שייכות פון דער לעצטער רש״י שבפרשת דברים — ״הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה״, צו תחילת הסדרה — ״אלה הדברים אשר דיבר משה גו׳״, דברי תוכחות:

בתחילת הסדרה דערמאָנט ער ״כל המקומות שהכעיסו לפני המקום״ ביז צו ״ודי זהב — העגל שעשו בשביל רוב זהב״[67], וואָס דערפון איז שפע־טער אַרויסגעקומען דער גלות. וואָס דערפאָר לייענט מען אַלע מאָל פרשת דברים אין דעם שבת שלפני ת״ב (אָדער אין ת״ב גופא, כשחל בשבת).

איז אויף דעם זאָגט ער בסוף ה־סדרה דעם תיקון לזה: אָז דער וועג צו פטור וועלן פון דעם גלות וכו׳ איז התעוררות (בחי׳ גד[68] שבנפש) כח המס״נ (אויך) כמו שהוא בפני עצמו — ״הולכים לפני ישראל למל־חמה״ — בחי׳ המקיף שבנפש ווי ער איז ניט מלובש כלל אין כחות פני־מיים, וואָס דאָס וועט במילא מעורר זיין דעם מקיף שלמעלה, בחי׳ צמר המאיר בסוכות, דעם ״ופרוש עלינו סוכת שלומך״, וואָס וועט מאיר זיין בגאולה העתידה, דורך משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש״פ דברים, ת״ב נדחה[69], תשכ״ה)

---

65) ראה לעיל סעיף ט ואילך שהענין ד״לפני אחיכם״ — פלוגה בפ״ע — נתחדש ע״י מה שהכניסה לארץ היתה ע״י יהושע. והביאור בזה בפנימיות הענינים: בזמן הגלות [הבא בגלל שהכניסה לארץ היתה לא ע״י משה (ראה אוה״ת ואתחנן ע׳ סה ובהנסמן שם)], אז דוקא צריך ומתעורר אמיתית הענין דמס״נ, כמבואר בסה״מ תש״ט שם. ובכ״מ.

66) א, ד.

67) פרשתנו א, א. פירש״י שם.

68) ראה ב״ר פצ״ט, יא: אין זה מביא את הגאולה אלא מגד — הובא ונתבאר באוה״ת ויחי שפג, סע״ב.

69) ראה מגילה ו, ב: הואיל ונדחה ידחה. וראה סה״ש קיץ ה׳ש״ת ע׳ 157. לקו״ש חלק לג י״ז תמוז (תשמ״ח).